

บทที่ 8

บทบาทของครอบครัวกับการส่งเสริมอาชีพ

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ คือ อาหาร ที่อยู่ อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค แต่การที่มนุษย์จะได้มาซึ่งปัจจัยดังกล่าว มนุษย์ก็ต้องทำงาน ประกอบอาชีพ ดังนั้นอาชีพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ เพราะมีความเกี่ยวพันกับการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ ชื่อเสียง ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในตนเอง และรู้สึกว่าคุณค่า อีกทั้งแสดงถึงความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และทำประโยชน์ให้แก่สังคม สภาพสังคมปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงและเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีอาชีพเพิ่มขึ้นมากมายหลายสาขา ทำให้ต้องมีการตัดสินใจเลือกอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง ในการตัดสินใจเลือกอาชีพแต่ละบุคคลนั้น ควรจะให้ความสนใจและความสำคัญแก่บุคคลที่จะตัดสินใจเลือกอาชีพตั้งแต่วัยเด็ก (ทัศน ทองภักดี, อัจฉรา สุขารมณ, อรพินทร์ ชูชม 2543, 109)

หลักการส่งเสริมการเรียนรู้ทางสังคมในการประกอบอาชีพในวัยเด็ก

ตามทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพของ กิ้นซ์เบิร์ก (Ginzberg 1974, 37) ซึ่งได้แบ่งช่วงการเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเพ้อฝัน (fantasy period) คือ เป็นช่วงวัยเด็กตอนต้นถึง 10 ปี เป็นระยะที่เด็กคิดฝันเอาเองว่า โตขึ้นจะประกอบอาชีพอะไร ระยะการเปลี่ยนแปลง (tentative period) คือระยะที่เด็กมีอายุระหว่าง 11-17 ปี เป็นระยะเวลาการเลือกอาชีพแต่ก็ยังไม่ตกลงใจแน่นอน และระยะพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง (realistic period) เป็นระยะของเด็กที่มีอายุระหว่าง 17-20 ปี ซึ่งเป็นระยะที่เด็กพิจารณาตนเองและอาชีพประกอบกัน เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกอาชีพจะเป็นการพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง ระยะนี้เป็นระยะแสวงหาข้อเท็จจริงจากอาชีพต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ดังนั้นการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพจึงต้องเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก

จากการสำรวจโดยสำนักทุนเพื่อความก้าวหน้าทางการศึกษาและวิทยาศาสตร์ (FASE) ในวารสารการอาชีวศึกษา (Skolnik 1995, อ้างถึงในนุชลี อุปภัย 2546, 164) พบว่า เด็กที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่สามถึงประถมศึกษาปีที่หก จำนวน 934 คน รู้จักอาชีพต่าง ๆ น้อยมาก ส่วนใหญ่จะทราบเฉพาะอาชีพ หมอ ครู พนักงานดับเพลิง และนักวิทยาศาสตร์ และที่น่าสนใจคือ ไม่มีเด็กคนใดพูดถึงงานด้านเทคนิคต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ ช่างเทคนิควิดีโอ หรือวิศวกรเลย นอกจากนี้ยังพบว่า มีเด็กถึง 51 คนที่ไม่มีความคิดเกี่ยวกับเรื่องงานใดใดแม้แต่เพียงน้อย เมื่อถามถึงอาชีพของบิดามารดา เด็ก

ส่วนใหญ่ไม่สามารถตอบได้อย่างชัดเจน กล่าวคือมีเพียง 158 คนเท่านั้น ที่สามารถระบุอาชีพของบิดามารดาได้อย่างถูกต้อง ในขณะที่เรื่องราวเกี่ยวกับภาพยนตร์ อาหาร หรือรูปแบบเสื้อผ้าที่เขาชื่นชอบนั้น เขาสามารถตอบได้อย่างละเอียด ข้อค้นพบทางสถิติเหล่านี้ทำให้มองเห็นต่อไปได้ว่าการเลือกแนวทางการศึกษาต่อและการเลือกอาชีพของเยาวชนในอนาคตอาจจะมีปัญหา เนื่องจากเด็กเหล่านั้นไม่มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบันเท่าที่ควร รวมทั้งไม่เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่ความเป็นปึกแผ่นแก่นาคตของตนเองและความเจริญก้าวหน้าของสังคมต่อไปด้วย

ถึงแม้เด็ก ๆ จะขาดความรู้ด้านอาชีพ แต่ส่วนใหญ่จะมีแผนการหรือความฝันสำหรับอนาคตของตนเอง เช่น ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น ความต้องการปกป้องสิ่งแวดล้อม ความต้องการมีเงินและใช้เงินอย่างสนุกสนาน การได้ต่อสู้กับอาชญากรรม รวมทั้งได้ผจญภัยในโลกกว้าง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การทำให้ความฝันเป็นจริงเมื่อเติบโตขึ้นค่อนข้างจะทำได้ยาก ซึ่งการทำจะทำให้สิ่งที่ปรารถนานั้นเป็นจริงในอนาคตได้จะต้องเริ่มต้นวางแผนตั้งแต่วัยเด็ก การช่วยสร้างฝันเกี่ยวกับอนาคตของตนเองให้กับเด็กเด็กส่วนใหญ่มีความฝัน แต่สิ่งที่ยังขาดคือ เขาไม่มีความรู้เกี่ยวกับโลกแห่งความเป็นจริงของการทำงานจึงทำให้ฝันของเขาขาดพื้นฐานที่มั่นคงและชัดเจน อีกทั้งยังขาดข้อมูลที่จะช่วยทำให้ฝันนั้นกลมกลืนกับสภาพความเป็นจริงในชีวิตและในสังคมปัจจุบัน (นุชลี อุปภักย์ 2546, 165)

การศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งในการสานฝันของเด็ก ๆ โดยสรุป 2 ด้าน คือ ให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีความสามารถในการประกอบอาชีพ

การศึกษาวิชาชีพนั้นเป็นรากฐานสำคัญในการประกอบอาชีพของแต่ละคน การศึกษาวิชาอาชีพในระดับประถมศึกษา มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการทำงาน สามารถนำความรู้จากบทเรียน และการทำงานในโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การศึกษาวิชาอาชีพในระดับประถมศึกษา มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์มีความรู้ ความชำนาญที่สามารถจะไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริงอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้รู้แนวทางที่จะศึกษาเพิ่มเติมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคลอีกอย่างหนึ่ง และในระดับอุดมศึกษามุ่งฝึกวิชาอาชีพระดับสูงเพื่อให้มีความสามารถ และมีความชำนาญเฉพาะอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับการพัฒนาตลาดแรงงาน (สุทิน เชื้อโชติ และคณะ 2533, 84) การจัดการศึกษาวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษามุ่งฝึกให้นักเรียน ได้มีประสบการณ์มีความรู้ ความชำนาญ ที่สามารถจะไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริง และเพื่อให้รู้แนวทางในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคล การพยายามพัฒนาคุณภาพทางอาชีพ ลูธาน (Luthans, Fred 1981 อ้างใน สุทินเชื้อโชติ และคณะ 2533, 85) ได้เสนอแนวทางพัฒนาตนเองด้านอาชีพ คือ

1. การประเมินตนเองให้ทราบตนเองเป็นอย่างไร มีคุณภาพเหมาะสมหรือไม่ การทดสอบสติปัญญา บุคลิกภาพ ความสนใจ

2. การตั้งเป้าหมายหลักทางอาชีพเป็นสิ่งถูกต้องในการวางแผนและพัฒนาอาชีพ

3. การวางแผนและวิธีการ และขั้นตอนต่างๆ เช่น การศึกษา การฝึกฝน การดำเนินตามแผนเพื่อไปถึงเป้าหมายหลักที่วางไว้

4. การประเมินความก้าวหน้าทางอาชีพ

การเตรียมตัวเด็กในเรื่องโลกอาชีพเป็นสิ่งที่ไม่ได้ ในการจัดการศึกษาไม่ว่าเป็นสายสามัญหรือสายวิชาการ (สำนักงานการประถมศึกษาเขต1 2538, 5) เด็กที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแล้วต้องเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยมีได้เรียนต่อเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องเตรียมตัวเด็กให้พร้อมสำหรับโลกของการงานอาชีพ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้จัดกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่มุ่งฝึกนิสัยในการทำงานและเพื่อให้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ เนื้อหา สาระเกี่ยวกับประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ เช่น งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์ และงานช่าง

โดยที่วิชาการงานเป็นวิชาบังคับและวิชาชีพเป็นวิชาเลือก ซึ่งมุ่งฝึกให้นักเรียนมีนิสัยรักการทำงาน การที่จะปลูกฝังนิสัยรักการทำงานให้เกิดแก่ผู้เรียนจะต้องมีการลงมือปฏิบัติจริง และฝึกฝนทำเป็นประจำ จะทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีความเข้าใจและมีประสิทธิภาพ เมื่อผู้เรียนได้เห็นผลงานอันเกิดจากการทำงานของตนเอง แล้วย่อมจะทำให้

เกิดความรักที่จะทำงานและมีทัศนคติที่ถูกต้องต่ออาชีพทุกอาชีพ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนวิชาอาชีพไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักของวิชาอาชีพที่จะนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต
2. เพื่อให้มีความสามารถและทักษะในอาชีพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพตามควรแก่วัย
3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ
4. เพื่อให้มีความสามารถในด้านการจัดการ การตลาด และการร่วมมือในการประกอบกิจการหรือธุรกิจ

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้ให้เขตการศึกษาต่าง ๆ จัดทำหลักสูตรวิชาอาชีพท้องถิ่นแล้วเสนอกระทรวงเพื่อขออนุมัติ ทั้งนี้ให้ยึดแนวหลักสูตรแกนของกรมวิชาการ โดยสามารถดัดแปลงรายละเอียดของกิจกรรม และเพิ่มเติมอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้ รวมทั้งให้เขตการศึกษาจัดทำจุลสาร ประกอบแต่ละรายวิชาสำหรับนักเรียน จัดทำคู่มือครูและจัดทำคู่มือนิเทศ เป็นการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษามากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อันจะส่งผลทำให้โรงเรียนสามารถจัดวิชาอาชีพให้แก่นักเรียนได้อย่างกว้างขวาง และเป็นการพัฒนาอาชีพของผู้ปกครอง นักเรียนภายในท้องถิ่นไปในตัวด้วย นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้จากนอกโรงเรียนภายในท้องถิ่นไปในตัวด้วย

กรมสามัญศึกษา (2533, 40) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพว่า โรงเรียนต้องดำเนินการจัดการสอนวิชาชีพในลักษณะ ดังนี้

- 1) จัดอาชีพตามแนวทาง ซึ่งบิดา มารดา ผู้ปกครอง ดำเนินการอยู่แล้ว
- 2) อาชีพซึ่งมีทรัพยากรพร้อม เช่น เครื่องมือ สถานที่ ผู้สอน และต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
- 3) อาชีพซึ่งเป็นความจำเป็นและต้องการในท้องถิ่นนั้น ๆ
- 4) กิจกรรมที่สัมพันธ์กับอาชีพหรือแหล่งผลิตใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น
- 5) ผู้เรียนเลือกเรียนวิชาอาชีพจากหลักสูตรซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติแล้ว

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มวิชาที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางด้านอาชีพมี 2 กลุ่มวิชา คือ (กรมวิชาการ 2535, 151)

1) กลุ่มวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ รายละเอียดศึกษาเพิ่มเติมได้จากหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) แบ่งเป็นกลุ่มวิชา ได้แก่ คหกรรมศาสตร์ เกษตรกรรม ธุรกิจ และอุตสาหกรรม

2) กลุ่มวิชาอาชีพ ประกอบด้วยวิชาเลือกเสรี มีอยู่ 4 กลุ่มวิชา ดังนี้

กลุ่มที่ 1 งานผลิต มี 134 รายวิชา ตั้งแต่รหัสวิชา ช 011- ช 01134

กลุ่มที่ 2 งานบริการ มี 169 รายวิชา ตั้งแต่รหัสวิชา ช 021 – ช 0169

กลุ่มที่ 3 งานเสริมงานผลิตและงานบริการ มี 28 รายวิชา ตั้งแต่รหัสวิชา ช 031 – ช 0328

กลุ่มที่ 4 งานอาชีพอิสระระหว่างเรียน มี 1 รายวิชา คือ รายวิชาการศึกษาปฏิบัติ โครงการอาชีพ... รหัสวิชา ช 041

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536, 5) ได้กล่าวถึงกรอบแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพว่า การเลือกใช้หลักสูตรควรมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับแบบแผนการผลิตของชุมชน มีการกำหนดวิชาต่าง ๆ ในแผนการเรียนเพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนตรงกับความต้องการของท้องถิ่น หรือสอดคล้องกับแบบแผนการผลิต เนื้อหาของหลักสูตรควรมุ่งเน้นความรู้และความชำนาญเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งเพียงสาขาเดียวสำหรับนักเรียนในแต่ละกลุ่ม โดยจะต้องผสมผสานทักษะ ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ เช่น การจัดการ การรู้จักคิด วิเคราะห์ทางด้านการตลาด ฯลฯ เข้าไปด้วย และในการจัดกระบวนการเรียนการสอนจะต้องเน้นทั้งความรู้ ทักษะ และการปลูกฝังทัศนคติต่อวิชาชีพให้กับนักเรียน ควรเน้นให้นักเรียนมีคุณสมบัติในด้านความอดทน รู้จักคิดและสร้างงาน ปลูกฝังให้นักเรียนมีความคิดในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ฝึกความเป็นระเบียบและความละเอียดอ่อนของงาน และให้รู้จักมัธยัสถ์ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะในโรงเรียน แต่ควรให้โอกาสนักเรียนออกไปฝึกทักษะ หรือดูงาน รวมทั้งฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการ ตลอดจนมีกิจกรรมส่งเสริมการแสดงผลงานทางฝีมือของนักเรียนด้วย

วิธีการแนะแนวอาชีพในสถาบันการศึกษา

สวัสดี สุวรรณอักษร (2542, 149) ได้เสนอแนะกิจกรรมแนะแนวอาชีพที่ควรจัดในสถาบันการศึกษา ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพในระดับประถมศึกษา

1.1 เด็กในวัยประถมศึกษาเปรียบเสมือนไม้อ่อนที่กำลังเจริญเติบโตจึงควรได้รับการเพาะปลูกหรือปลูกฝังด้วยการหมั่นรดน้ำพรวนดิน หรืออบรมสั่งสอน เพื่อให้เกิดคุณสมบัติต่างๆ ที่ดีงามต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต คือเจตคติที่ดีต่ออาชีพไม่ควรดูถูกงาน มีความรักและความพึงพอใจในงานและที่สำคัญ คือ ควรปลูกฝังให้มีกิจนิสัยที่ดีในการทำงาน เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน หรือใจสู้งานทุกชนิด เป็นต้น

1.2 ในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ อันได้แก่ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์ และงานช่าง ซึ่งต้องปลูกฝังให้เด็กมีเจตคติที่ดีและกิจนิสัยที่ดีนั้น สิ่งที่ครูควรจะเน้นมากเป็นพิเศษ คือ ความรักเอาใจใส่ต่องานและความภาคภูมิใจในผลงาน หรือความสำเร็จในงานให้มากกว่าความสวยงามประณีตของผลงานที่เด็กทำ และเน้นด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

1.3 ควรจัดให้มีวัสดุสิ่งพิมพ์ สื่อการเรียนหนังสืออ่านประกอบเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ให้เหมาะกับวัยและระดับการอ่านของเด็กวัยประถมศึกษา เช่น ในลักษณะภาพโปสเตอร์ หนังสืออ่านสำหรับเด็ก เกม ของเด็กเล่นที่แสดงอาชีพต่างๆ ไปในตัวด้วย เป็นต้น

1.4 จัดกิจกรรมให้เด็กได้มีโอกาสเล่าเรื่องหรือเขียนเรียงความเกี่ยวกับอาชีพของพ่อแม่ญาติพี่น้องหรืออาชีพต่างๆ ที่พบเห็นในท้องถิ่น

1.5 จัดกิจกรรมให้เด็กได้มีโอกาสเล่าเรื่องหรือเขียนเรียงความเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ตามความสนใจของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินทั้งเพื่อครูจะได้สอดแทรกข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับอาชีพนั้นๆ ด้วย

1.6 จัดกิจกรรมให้เด็กได้มีโอกาสรายงานการทำงานหรือกิจวัตรประจำวันของตนว่าได้อะไรบ้างเพื่อตนเอง เพื่อครอบครัวและเพื่อชุมชน ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังความรู้สึกในตัวเด็กว่าในชีวิตของคนเรานั้นจะต้องมีงานทำหรือ “ชีวิตก็คืองาน” นั่นเอง

1.7 จัดกิจกรรมทัศนศึกษาพาเด็กไปชมแหล่งประกอบอาชีพต่างๆในท้องถิ่น ให้เด็กได้มีโอกาสพบเห็นสภาพที่แท้จริงของการประกอบอาชีพให้เด็กได้มีโอกาสคุยสนทนากับผู้ประกอบการอาชีพและเมื่อกลับจากทัศนศึกษาแล้ว ควรให้เด็กได้มีโอกาสเล่ารายงานหรือเขียนเรียงความเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้พบเห็น

1.8 จัดนิทรรศการแสดงผลงานของเด็กหรือตลาดนัดจำหน่ายผลงานของเด็ก ที่ได้จากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และเชิญชวนให้พ่อแม่ผู้ปกครองและประชาชนในท้องถิ่นมาชมหรือซื้อเพื่อช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความภูมิใจในผลงานของตน

1.9 จัดประชุมพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็ก เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับเป้าหมายของการให้การศึกษาและการฝึกฝนให้เด็กมีทักษะพื้นฐานในด้านอาชีพรวมทั้งการขอความร่วมมือจากพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กให้ช่วยเอาใจใส่ในการทำงานและการมอบหมายงานต่างๆ ให้เด็กทำที่บ้านด้วย

2. การจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพในระดับมัธยมศึกษา สามารถจัดได้หลายแบบ ตามความเหมาะสม ความพร้อมและความสามารถของโรงเรียน ซึ่งรวมถึงเวลาดังกล่าว และตัวบุคคลผู้ดำเนินงานหรือผู้รับผิดชอบ กิจกรรมแนะแนวอาชีพที่ควรจัดระดับมัธยมศึกษา ได้แก่

2.1 ชี้แจงให้เด็กเห็นคุณค่าของวิชาต่างๆ ที่เรียนว่าวิชาเหล่านั้น ทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกมีความสัมพันธ์และมีประโยชน์อย่างไรต่ออาชีพ หรือการประกอบอาชีพในอนาคต ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเรียนวิชาต่างๆ หรือแผนการเรียนที่เลือกอย่างมีความหมายและมีเป้าหมาย วิธีการให้เด็กรู้คุณค่าของวิชาต่างๆ อาจจัดในรูปของการจัดนิทรรศการทางวิชาการให้มีส่วนสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

2.2 ใช้เครื่องมือตรวจสอบความสนใจและความถนัดของเด็กในอาชีพต่างๆ เช่น แบบตรวจสอบความสนใจในอาชีพของสำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ และของคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

2.3 จัดให้เด็กอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ในคาบกิจกรรมแนะแนว โดยพยายามเลือกสรรอาชีพต่างๆ ที่เห็นว่ามีส่วนสัมพันธ์กับวิชาเรียน หรือเลือกหัวข้อที่ดึงดูดความสนใจเด็ก เช่น การเตรียมตัวเลือกอาชีพในชุมชนของเรา จะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อย่างไร

2.4 ส่งเสริมให้มีการจัดชุมชนหรือชมรมอาชีพต่างๆ ตามความสนใจและความถนัด เช่น ชุมนุมเกษตรกร ชุมนุมแม่บ้านการเรือน ชุมนุมนักธุรกิจ ชุมนุมดนตรี ชุมนุมศิลปะการแสดง ชุมนุมนักหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2.5 จัดให้มีบทความแนะแนวอาชีพ เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์หรือข่าวสารประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับชีวประวัติของผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพ การสัมภาษณ์ศิษย์เก่าผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพต่างๆ ที่น่าสนใจ

2.6 จัดป้ายสนเทศหรือป้ายนิทรรศการเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ที่น่าสนใจเป็นประจำทุกสัปดาห์หรือทุกเดือนในห้องสมุดหรือตั้งไว้ในที่ที่เด็กเห็นได้ง่าย อาจมีแผนภูมิ

โปสเตอร์ภาพถ่ายประกอบเพื่อดึงดูดความสนใจ และควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัด
ด้วย

2.7 จัดฉายภาพยนตร์ ภาพนิ่ง สไลด์ หรือวีดิโอเทป เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ให้
เด็กได้มีโอกาสชมบ่อยๆ เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจและสนใจในอาชีพมากขึ้น

2.8 จัดกิจกรรมอาชีพทัศนศึกษาพาเด็กไปชมกิจกรรมของโรงงานบริษัทห้าง
ร้านและแหล่งอาชีพต่างๆ ในชุมชน ตามโอกาสอันควรในการจัดอาชีพทัศนศึกษาออก
สถานที่ดังกล่าวนี้ควรมีการวางแผนล่วงหน้า เช่น ให้เด็กเตรียมตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า

2.9 จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการสำรวจอาชีพในชุมชนโดยให้นักเรียนออกไป
สัมภาษณ์ผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามความสนใจ แล้วกลับมารายงานในห้องเรียน

2.10 จัดให้มีโครงการจัดให้นักเรียนมีประสบการณ์ในงานอาชีพต่างๆ ตาม
ความสนใจหรือความถนัด โดยให้เด็กได้มีโอกาสชมกิจการและลงมือปฏิบัติงานในส่วนที่
ทำได้อย่างน้อย 7-12 วันทุกภาคเรียนในแหล่งอาชีพต่างๆ

2.11 เชิญพ่อแม่ผู้ปกครองมาประชุมหรือพบปะเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการ
เลือกอาชีพของบุตรหลานของตน

2.12 จัดให้เด็กเล่นละครแสดงบทบาทสมมุติในอาชีพต่างๆ เพื่อให้เด็กได้มี
โอกาสสอดแทรกความรู้สึกที่มีต่ออาชีพนั้นๆ ทั้งยังเป็นการสอนให้เด็กศึกษาค้นคว้า
เกี่ยวกับผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ที่เด็กสนใจด้วย

2.13 จัดให้มีวันอาชีพ (Career Day) หรือตลาดนัดอาชีพ โดยจัดให้มี
กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ เช่น จัดป้ายนิทรรศการอาชีพ จัดวิทยากรบรรยาย
หรืออภิปรายเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ การแสดงผลภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ของบริษัทห้างร้าน
โรงงานต่างๆ การพบปะระหว่างผู้สมัครงานกับนายจ้างที่ต้องการคนงานหรือพนักงาน
การฉายภาพยนตร์หรือวีดิโอเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ

2.14 จัดให้มีบริการหางานให้เด็กทำในระหว่างเรียนหรือปิดภาคเรียน สำหรับ
เด็กที่ต้องการหารายได้พิเศษ หรือเด็กยากจนที่ต้องการมีทุนการศึกษา โดยติดต่อ
ประสานงานกับบุคคลและแหล่งงานต่าง ๆ ที่ยินดีให้ความร่วมมือ

2.15 จัดบริการหาแหล่งเงินทุนให้เด็กที่สำเร็จการศึกษาสามารถกู้ยืมไป
ลงทุนในการประกอบอาชีพต่างๆ ตามความถนัดของเด็ก โดยมีเงื่อนไขสัญญาตามที่
เห็นสมควร

2.16 จัดให้มีการติดตามผลและประเมินผลจากการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ
ในลักษณะต่างๆ

3. การจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพในระดับอาชีวศึกษาและระดับวิทยาลัยมีวิธีการ
จัดเช่นเดียวกับในระดับมัธยมศึกษา แต่สิ่งที่ต้องเน้นพิเศษ คือ การฝึกอบรมควรเน้นด้าน

ประสบการณ์หรือทักษะด้านอาชีพให้มีความเข้มข้นกล้าแข็งมากยิ่งขึ้น และพยายามเน้นเรื่องกิจนิสัย วินัยในการทำงาน ความรับผิดชอบ เป็นต้น ส่วนในด้านการบริการแนะแนวอาชีพที่ควรเน้นเป็นพิเศษคือ

3.1 จัดบริการให้เด็กมีโอกาสออกไปฝึกปฏิบัติงานในแหล่งงานต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชนที่ให้ความร่วมมือในระหว่างเป็นนักศึกษาอยู่

3.2 จัดบริการตลาดนักแรงงานให้เด็กได้มีโอกาสพบกับผู้จ้างงานเพื่อประโยชน์ในการทราบข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับงานอาชีพที่เด็กสนใจหรือต้องการสมัครงาน และเพื่อให้เด็กรู้จักตัดสินใจเลือกอย่างถูกต้อง

3.3 บริการจัดหาแหล่งเงินกู้สำหรับเด็กที่ต้องการเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ โดยติดต่อประสานงานกับแหล่งดังกล่าว เช่น ธนาคาร สมาคม มูลนิธิ หรือองค์การเพื่อการกุศล หรือบุคคลที่มองเห็นความสำคัญของการส่งเสริมให้เยาวชนมีงานทำ เป็นต้น

3.4 จัดบริการให้เด็กมีโอกาสพบปะสนทนาหรือสัมภาษณ์กับผู้ประกอบอาชีพในสาขาวิชาต่างๆ ที่เด็กฝึกอบรมหรือศึกษาเล่าเรียนมา ด้วยการเชิญมาเป็นวิทยากรบรรยายหรือให้คำปรึกษาหารือเป็นประจำตามโอกาสที่เห็นสมควร

3.5 ส่งเสริมให้มีการจัดชุมนุมหรือชมรมอาชีพต่างๆ อย่างจริงจัง โดยให้มีกิจกรรมและผลงานของชุมนุม

3.6 ดำเนินการติดตามผลและประเมินผลจากการจัดบริการแนะแนวอาชีพที่ได้ดำเนินการไปแล้ว โดยจัดทำสถิติและสรุปรายงานผลให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องทราบ เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข

หลักการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ทางอาชีพในวัยผู้ใหญ่

โดยทั่วไปแล้วการที่คนเราจะมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพได้นั้นจำเป็นต้องผ่านการเรียนรู้และฝึกอบรม หรือให้ผ่านระบบการศึกษามาก่อน ถ้าเลือกอาชีพใดก็จะเลือกเรียนไปในทางนั้น ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน การเลือกศึกษาต่อเหมือนกับการเดินทางไปสู่อาชีพครึ่งทางแล้ว ถ้าเลือกไม่เหมาะสมก็ย่อมเสียประโยชน์ทั้งของตนเองและส่วนรวม ดังนั้นการเลือกงานหรือเลือกอาชีพจึงเป็นกระบวนการเกี่ยวกับตัดสินใจที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการดำเนินชีวิต การเลือกอาชีพนั้นผู้เลือกจะต้องมีความรู้ในเรื่องต่างๆ หลาก ๑ อย่าง เพราะเป็นการตัดสินใจครั้งสำคัญยิ่งของมนุษย์ การตัดสินใจก่อให้เกิดการผูกพันหลายอย่างตามมา เช่น การกำหนดรูปแบบและวิถีทางการดำเนินชีวิต คนส่วนใหญ่จะตัดสินใจเลือกอาชีพหนึ่งเพียงครั้งเดียว เนื่องจากแต่ละอาชีพจะต้องใช้เวลาในการฝึกฝนจนเกิดทักษะความชำนาญ และช่วงชีวิตการทำงานของคนมี

จำกัด เมื่อเลือกอาชีพได้แล้วก็ทุ่มเทเวลาส่วนใหญ่ให้กับอาชีพนั้น จึงมีเวลาไม่เหลือเพียงพอที่จะเปลี่ยนอาชีพได้และการเปลี่ยนอาชีพเท่ากับต้องลงทุนใหม่ซึ่งทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าคนเป็นทรัพยากร ต้นทุนอย่างหนึ่ง การเปลี่ยนอาชีพจึงทำได้ค่อนข้างยาก (ศรีนวล โกลมณีช 2522, 43)

ชวีช เบญจาทิกุล (2546, 261) ได้กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพว่า คุณลักษณะที่สำคัญของงานหรืออาชีพอันดับแรก คือ การสนองความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หน้าที่พื้นฐานของงานหรืออาชีพ คือ สนองบทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของบุคคล ได้แก่ ความสามารถในการเลี้ยงชีพ ยังชีพได้ด้วยตนเอง และสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ปัญหาสำคัญอยู่ที่ว่าทำอย่างไรจึงจะให้ทุกคนมีอาชีพที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และทักษะที่ตนเองมีอยู่ และมีรายได้พอเพียงที่จะเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัวให้มีความสุขตามควรแก่อัตภาพ

การที่จะมีอาชีพการงานได้นั้น มิใช่ว่าอยู่ๆ คนเราจะเกิดมีอาชีพขึ้นมาให้ทำเลยก็หาไม่ ผู้ที่ประสงค์จะมีอาชีพจะต้องดิ้นรนขวบขวาย ศึกษาหาความรู้ และใช้เวลาฝึกฝน จนกระทั่งเกิดความชำนาญงาน มีประสบการณ์ในอาชีพนั้นๆ อย่างดี จนถึงขั้นที่จะลงมือทำเป็นอาชีพได้อย่างแท้จริง ความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ด้านอาชีพของคนเรานั้น ส่วนใหญ่จะได้มาจาก 3 ทางคือ

1. ได้มาจากการประกอบอาชีพในครอบครัวของตนเอง กล่าวคือ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ทำอาชีพอะไร ลูกหลานก็มักจะมีความรู้และประสบการณ์ในอาชีพนั้นๆ เป็นพื้นฐานอยู่มากกว่าผู้อื่น

2. ได้มาจากการฝึกฝน อบรมปลูกฝัง สั่งสอนในสถาบันการศึกษา เช่น ในโรงเรียนสามัญทั่วๆ ไป ตั้งแต่ระดับประถมและมัธยมศึกษา จะมีการสอดแทรกวิชาพื้นฐานการงานอาชีพลงไว้ในหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจความพร้อม ความถนัด และความสามารถในอาชีพของตนเองที่มีอยู่ออกมา เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษา และฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ในสถาบันการศึกษาสายอาชีพชั้นสูง ในระดับอาชีวศึกษา หรืออุดมศึกษาโดยตรง ต่อไปในอนาคต

3. ได้มาจากสังคมและสิ่งแวดล้อมที่บุคคลผู้นั้นอยู่ใกล้ชิด ถ้าสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดบุคคลผู้ใดมีการประกอบอาชีพใดกันเป็นส่วนใหญ่ บุคคลนั้นก็จะมีความรู้และประสบการณ์ในอาชีพนั้นมากกว่าผู้ที่มีได้อยู่ในสังคม และสิ่งแวดล้อมเช่นนั้น

กองส่งเสริมการมีงานทำ (2541, 1) ได้กล่าวถึงขั้นตอนที่มีส่วนสำคัญในการเลือกอาชีพมีดังนี้

1. เข้าใจตนเอง ต้องวิเคราะห์ตัวเองให้ได้ว่าอาชีพอะไรที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของตัวเอง โดยให้คำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ได้แก่

1) ความคาดหวังในอาชีพ จะต้องตัดสินใจเลือกงานที่คาดว่าจะให้อะไรกับเรา
ได้บ้าง เช่น ความพอใจส่วนบุคคล รายได้สูง ความมีชื่อเสียงในวงสังคม มีอำนาจเป็นต้น

2) เตรียมร่างกายตนเอง สรีระของร่างกายมีส่วนสำคัญในการเลือกอาชีพเป็น
อย่างยิ่ง เพราะต้องเลือกให้เหมาะกับอาชีพนั้นๆ ถ้าชอบงานในสำนักงาน สรีระจะไม่มี
ส่วนสำคัญมากกว่างานกลางแจ้ง หรืองานที่ใช้เครื่องจักร

3) วุฒิการศึกษาและการฝึกอบรม มีผลอย่างมากในการเลือกอาชีพ อาชีพ
บางอย่าง เช่น ทนายความ วิศวกร สถาปนิก แพทย์ จะต้องใช้วุฒิการศึกษาโดยเฉพาะ แต่
ถ้าเป็นอาชีพภาคอุตสาหกรรมหรือพาณิชยกรรม ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้วุฒิ
การศึกษาเฉพาะเสมอไป

4) ความสนใจ เป็นส่วนประกอบที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับความสนใจของ
ตนเองให้กลายเป็นอาชีพได้ และเป็นสิ่งที่ช่วยผลักดันการเรียน การศึกษาหาความรู้ให้
ไปในทิศทางที่ตนเองสนใจ

5) ความสามารถพิเศษ คือ ความสามารถที่ธรรมชาติได้มอบให้กับบุคคล
ตั้งแต่เกิด ซึ่งไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือฝึกอบรมโดยตรง

2. รวบรวมข้อมูลข่าวสารด้านอาชีพ เมื่อรู้ว่าตนเองอย่างถ่องแท้แล้ว สิ่งที่ยัง
กระทำต่อไปคือ การรวบรวมข้อมูลข่าวสารด้านอาชีพ เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลกระทบ
ต่อการดำเนินอาชีพนั้นๆ

การรู้จักตนเองที่สัมพันธ์กับการวางแผนด้านอาชีพนั้น กองส่งเสริมการมีงานทำ
(2541, 3) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. ความสนใจ เราสามารถที่จะพิสูจน์ถึงความสุขใจในสิ่งต่างๆ จากประสบการณ์ที่
ผ่านมาทั้งหมดของชีวิตเราได้ มันจะช่วยให้เราเลือกทางเดินแห่งชีวิตได้ถูกต้อง เราจะต้อง
แน่ชัดว่ามีสิ่งใดบ้างที่เราชอบและสิ่งใดบ้างที่เราไม่ชอบ ถ้าเราชอบสิ่งใดนั้น หมายความว่า
เรามีความสนใจในสิ่งนั้นด้วย เราจะนำความสนใจที่เกิดขึ้นกับตัวเราเองมาลอง
เปรียบเทียบกับอาชีพต่างๆ ดูว่ามีอาชีพอะไรบ้างที่จะนำความสนใจของเราไปใช้ให้เกิด
ประโยชน์กับการเลือกประกอบอาชีพของเราในเวลาต่อมา

2. ทักษะ เป็นรากฐานของการทำงานทุกชนิด ไม่มีงานชนิดไหนเลยที่ไม่ต้องใช้
ทักษะ ดังนั้นการค้นหาทักษะในตัวคุณจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก จะเป็นได้ว่าในงานแต่ละชนิด
เราต้องมีทักษะมากมาย หลายด้านด้วยกัน ทักษะเกิดขึ้นจากหลายด้าน คือ ทักษะ
บางอย่างเกิดจากการเรียนรู้ ทักษะบางประเภท เป็นสิ่งที่เราได้มาจากสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะ
เป็นบ้าน โรงเรียน ที่ทำงาน

3. ความสามารถ ความสัมฤทธิ์ผล ซึ่ง ความสามารถหมายถึง ประสบการณ์
ต่างๆ ที่ผ่านมา และมีการทดสอบอย่างละเอียด แม้ว่าเราจะมีความสนใจต่องานอาชีพใด

อาชีพหนึ่งเป็นพิเศษแต่ประสบการณ์ของเราที่ผ่านมามักจะบอกเราไม่เหมาะสมกับชนิดนั้น ส่วนความสัมพันธ์ผล หมายถึง เหตุการณ์ที่ผ่านมามีจัดว่าเป็นความสำเร็จอย่างหนึ่งของชีวิตเรา ไม่ว่าจะมากหรือเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้นเสมอ หรือเป็นความประทับใจในเรื่องใด ๆ ก็ตาม ทำการฝีมือได้รางวัลชมเชย

4. ความสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่น ก่อนอื่นเราควรตอบคำถาม เช่น

- เราเข้ากับผู้อื่นได้ดีแค่ไหน
- การทำงานของเรามักจะมีประสิทธิภาพสูงเมื่อต้องทำร่วมกับผู้อื่นหรือตามลำพัง

ล้าพัง

- เมื่อเวลาอยู่ในกลุ่มเรามักเป็นผู้นำหรือผู้ตาม
- เราให้ความสนิทสนมหรือเปิดเผยตัวเอง ระดับใดกับเพื่อนฝูง
- เราเป็นคนสนุกสนานเฮฮา หรือเก็บตัวไม่ให้ใครได้รู้จัก
- เราเป็นคนประเภทที่เห็นผลสำเร็จของงาน มีคุณค่ามากกว่าความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคล หรือความสัมพันธ์ต้องดีก่อนเรื่องงานและอยู่กับผู้อื่น

5. บุคลิกภาพ เป็นผลรวมของคุณลักษณะต่างๆ และพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคลอันได้แก่รูปร่าง หน้าตา สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ เจตคติ ความสนใจ ความประพฤติ การแสดงออกต่อสังคม อารมณ์ กำลังใจ การเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมอันเป็นผลจากความคิด ความรู้สึก การพูด และการกระทำซึ่งมีลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล

ในการวางแผนชีวิตและอาชีพนั้น เรียม ศรีทอง (2535, 68) ได้จัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการวางแผนชีวิตและอาชีพซึ่งประกอบด้วย

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล

แรงหนุนพฤติกรรมของบุคคล (เรียม ศรีทอง 2535, 79) มนุษย์ทุกคนมีชีวิตอยู่ภายใต้องค์ประกอบทางชีวภาพ เป็นต้นว่า การเจริญเติบโตทางร่างกาย ทางสมองและองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม เริ่มตั้งแต่ ลักษณะของครอบครัว ปฏิสัมพันธ์จากสมาชิกในครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ ศาสนา กลุ่มเพื่อน และผลงานทางการศึกษา เป็นต้น

2. แรงจูงใจหรือความต้องการของมนุษย์

พฤติกรรมของมนุษย์จะโน้มเอียงไปทางใด ขึ้นอยู่กับพลังแรงขับภายใน ซึ่งเรียกว่า ความต้องการหรือความปรารถนาทางร่างกายและทางจิตใจ

ความต้องการทางกาย ได้แก่ การรักษาอุณหภูมิร่างกาย เช่น ต้องการอาหาร น้ำ การพักผ่อน อยู่ในแหล่งที่มีอุณหภูมิเหมาะสม มีความต้องการสืบเผ่าพันธุ์ พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนแตกต่างกันไปจากสัตว์ชั้นต่ำ

ความต้องการทางจิตใจ เป็นผลมาจากการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้สึกถึงมิตรภาพ การเห็นด้วย ความอิสระ ให้เกียรติ ตระหนักในศักดิ์ศรี การให้-รับ การยอมรับ ความต้องการอำนาจและความต้องการความมั่นคง ปลอดภัย

เรียม ศรีทอง (2535, 80) ได้นำทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) มาใช้เปรียบเทียบ ซึ่งมาสโลว์ได้จัดลำดับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์จากความต้องการทางชีวภาพ จนถึงความต้องการทางสังคม มาสโลว์ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมของบุคคลมุ่งสนองความต้องการพื้นฐานของคน ดังตาราง

ความต้องการพื้นฐาน	คุณลักษณะของบุคคล	ผลของการไม่ได้รับการตอบสนอง
1. ความต้องการทางกาย - ความหิว ความกระหาย ฯลฯ 2. ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัย - ความอบอุ่น - หลีกเลี้ยงอันตราย 3. ความต้องการความรัก มิตรภาพ ฯลฯ 4. การตระหนักในคุณค่าแห่งตน - ศักดิ์ศรี, สถานภาพ ฯลฯ 5. ความต้องการบรรลุสัจการแห่งตน	ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและ ไม่ยุ่งยาก ชับชอนและยึดบุคคลอื่น เป็นศูนย์กลาง	กลัวและโกรธ ความวิตกกังวล

3. กลไกการปรับตัวของบุคคล

จะเกิดอะไรขึ้นเมื่อบุคคลมีความกังวลหรือเครียด เมื่อบุคคลไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการ ย่อมก่อให้เกิดความคับข้องใจหรือภาวะเครียด ผลของความรู้สึกหรืออารมณ์ คือความวิตกกังวลในอันเป็นทุกข์ที่บุคคลทั่วไปพยายามจะหลีกเลี่ยง ปฏิกริยาการปรับตัวของบุคคล โดยทั่วไปจะแสดงออกเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว และกลไกป้องกันตนเอง

กลไกป้องกันตนเอง แสดงออกได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับเหตุผลและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น

- การอ้างเหตุผลเข้าข้างตนเอง
- การโยนความผิดให้ผู้อื่น
- การปฏิเสธ
- การลืมน
- การย้ายอารมณ์
- การทดแทน
- การเก็บกด เป็นต้น

4. การเป็นบุคคลที่มีชีวิตเป็นปกติสุข

คนที่มีชีวิตอยู่ได้เป็นปกติสุขมีลักษณะอย่างไร คนที่มีชีวิตอยู่ได้เป็นปกติสุขเป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ซึ่งสามารถแสดงคุณภาพเชิงบวกได้ ดังต่อไปนี้ ให้เกียรติและมีความเชื่อมั่น ในตนเองและผู้อื่น

มีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตน

มีเป้าหมายชีวิตที่เป็นจริงได้

มีนิสัยในการทำงานและทางสังคมดี

สามารถควบคุมอารมณ์ อดทนต่อความไม่สมหวังได้สูง

เรียม ศรีทอง (2535, 83) สรุปความเข้าใจพฤติกรรมโดยทั่วไปของมนุษย์ ดังนี้

- 1) บุคคลแต่ละคนแตกต่างกันทั้งความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม ความแตกต่าง นำไปสู่ความเข้าใจและการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น
- 2) แต่ละบุคคลมีเอกภาพของตนเอง
- 3) แต่ละบุคคลเป็นระบบพลังงานที่เคลื่อนไหว สามารถเจริญเติบโต และพัฒนาการต่อไป
- 4) มนุษย์เรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ ได้
- 5) พฤติกรรมของมนุษย์เป็นไปอย่างมีทิศทาง
- 6) แต่ละบุคคลต่อสู้ดิ้นรนเพื่อรักษาตนจากแรงกดดันภายนอกและภายใน
- 7) แต่ละบุคคลต้องการเป็นผู้มีความสำคัญ
- 8) ความคิด อารมณ์ และข้อเสนอแนะจากคนอื่น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล
- 9) พฤติกรรมของบุคคล เป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม

- 10) วุฒิภาวะและความพร้อมมีผลต่อพฤติกรรม
- 11) ความแตกต่างระหว่างวัย ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการทำงานที่เด่นชัด
- 12) แต่ละบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งพฤติกรรมทางกายและทาง

จิตใจ

การมีความเชื่อว่า พฤติกรรมและชีวิตสามารถปรับเปลี่ยนได้ด้วยการปรับ และเปลี่ยนแปลงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม นำมาซึ่งความสำเร็จในกิจการทุกอย่าง

5. การตัดสินใจ

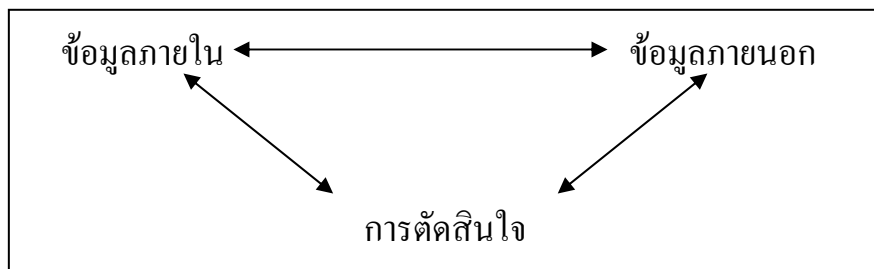
ลักษณะการตัดสินใจที่ดีเป็นอย่างไร องค์ประกอบของการตัดสินใจที่สำคัญ ได้แก่

- 5.1 ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์การตัดสินใจของตนเอง
- 5.2 ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของตน
- 5.3 การตัดสินใจ

ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์การตัดสินใจของตนเอง หมายถึง การรับรู้ข้อมูลที่เป็นมติดภายในของตนเอง ซึ่งได้มาจากการตรวจสอบค่านิยม และเป้าหมายในสถานการณ์ที่ตัดสินใจ ได้แก่ การตระหนักถึง ความชอบ-ไม่ชอบ ความสนใจ-ความสามารถ จุดเด่น และจุดบกพร่องของตน

ความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของตนเอง หมายถึง การรับรู้ข้อมูลที่เป็นมติดภายนอก ได้แก่ โอกาส ข้อจำกัดที่เป็นไปได้หรือไม่ได้ และจุดประสงค์ของการตัดสินใจ ข้อมูลเหล่านี้อาจมาจากตนเอง เพื่อน สถาบันการศึกษา สภาพสังคมแวดล้อม ข่าวสารจากสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์ และเอกสารต่าง ๆ

การตัดสินใจ หมายถึง การบูรณาการระหว่าง การรับรู้ข้อมูลที่เป็นมติดภายในและภายนอกเข้าด้วยกัน

6. มองและวิเคราะห์ชีวิต

การสำรวจชีวิตและลักษณะเด่นของตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ตนเองและโลกของงาน การสำรวจจะช่วยให้ท่านเข้าใจ ความหมายของเป้าหมาย และกำหนด ค่านิยมในการทำงาน

แนวคิดในการทำงานของบุคคล มี 2 ประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ความสำเร็จ และ ความพึงพอใจ

ความสำเร็จ (success) หมายถึง ระดับมาตรฐานในการทำงานของอาชีพที่กำหนด

ความพึงพอใจ (satisfaction) หมายถึง ระดับค่านิยมและเป้าหมายที่อาชีพกำหนด อันสัมพันธ์สอดคล้องกับค่านิยมและเป้าหมายของบุคคล

7. พัฒนาการชีวิตทางอาชีพ

ชีวิตทางอาชีพของมนุษย์พัฒนาไปอย่างไร ชีวิตกับอาชีพทำพัฒนาการควบคู่กันไป และมีการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ ๆ ต่อเนื่องกันตลอดชีวิต

ระยะที่ 1 สํารวจความฝัน (0-21 ปี)

- พัฒนาความสนใจและงานอดิเรก
- ฝันถึงสิ่งที่จะเป็น
- ศึกษา ลองหาประสบการณ์

ระยะที่ 2 ก้าวสู่โลกของงาน (16-22 ปี)

- แสวงหา-เรียนรู้วิธีการทำงาน
- เผชิญความจริงในโลกของงาน
- ปรับความต้องการของตนกับงาน
- เพิ่มพูนความมั่นใจในการทำงาน

ระยะที่ 3 เข้าสู่อาชีพเต็มที่ (17-30 ปี)

- เข้าใจงานอาชีพ
- ปรับปรุงผลงาน
- รับผิดชอบ
- เผชิญกับความรู้สึกลำบาก-หรือ ล้มเหลวในงานชิ้นแรก

ระยะที่ 4 ครึ่งชีวิตทำงาน (35 ปี)

- แสดงความสามารถพิเศษ
- พัฒนาทักษะการทำงาน
- สร้างเอกลักษณ์เด่นชัด
- รับผิดชอบมากขึ้น
- ปรับสมดุลย์ระหว่าง
ตน – ครอบครัว - งาน

ระยะที่ 5 เจริญการเปลี่ยนแปลง (35-45 ปี)

- พิจารณาเพื่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลง
- ปรับความฝันกับความจริง
- มองความสำคัญของงาน

ระยะที่ 6 คู่เคียงกับงาน (44-50 ปี)

- เสริมทักษะในอาชีพ
- รับผิดชอบเพิ่ม

เรียนรู้การบริหารงาน และงาน

ระยะที่ 7 ปลายทางชีวิต (50 - 60 ปี)

- ยอมรับบทบาทที่ลดลง
- ใช้ทักษะความสามารถต่อไป
- สรรหา และพัฒนาบุคคลมาแทนที่

แผนการค้นหาตัวเอง ประกอบด้วย

ที่มา: เรียม ศรีทอง. 2535. ผลของการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการวางแผนชีวิตและอาชีพที่มีต่อทัศนคติในการวางแผนชีวิตและอาชีพ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์. หน้า 102.

กรมส่งเสริมการมีงานทำ (www.rvsd.ac.th/jobs/advice/gist.html) กล่าวว่า คนเรามีความถนัด ความสามารถ และความสนใจในงาน อาชีพแตกต่างกัน บางคนเหมาะสมที่จะทำงานด้านหัตถกรรม บางคนเหมาะสมที่จะทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักรกล หรืองานที่เกี่ยวข้องกับด้านวิทยาศาสตร์ส่วนบางคนอาจจะเหมาะสมที่จะทำงานเกี่ยวกับการสอน การดนตรี การช่วยเหลือติดต่อประชาชน เหล่านี้เป็นต้น แต่แต่ละคนมีพรสวรรค์ไม่เหมือนกัน ไม่สามารถทำงานชนิดเดียวกันได้หมดทุกคน ข้อสำคัญคือ ท่านต้องรู้จักตัวเอง และรู้จักงานอาชีพต่างๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งรู้จักพิจารณาดูว่า มีงานอะไรบ้างที่ท่านชอบ และสนใจมากที่สุด และงานนั้นๆ เหมาะสมกับอุปนิสัยและบุคลิกลักษณะของท่านหรือไม่

การเลือกอาชีพที่ไม่เหมาะสมกับบุคลิก ลักษณะอุปนิสัย ความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดในงานอาชีพของตนเองและความต้องการของตลาดแรงงาน อาจก่อให้เกิดผลเสียหายหลายประการ เช่น เรียนไม่สำเร็จต้องเปลี่ยนวิชาใหม่ ทำให้เสียเวลาและทุนทรัพย์ไปโดยเปล่าประโยชน์ หางานทำยาก หางานทำไม่ได้ หรือไม่อยากทำงานอาชีพตามที่ได้รับการศึกษาอบรมมา ทำงานไม่ก้าวหน้า มีแต่ความเบื่อหน่าย ไม่อยากทำงานหรือทำไปอย่างแค้นๆ โอกาสก้าวหน้าจึงมีน้อย จึงต้องเปลี่ยนงานบ่อยไปเรื่อยๆ จนกว่าจะถูกใจ

การเตรียมตัวเข้าประกอบอาชีพ

การเลือกอาชีพต้องพิจารณาให้รอบคอบ ทั้งตัวเองและทั้งอาชีพว่าเหมาะสมกันเพียงใด ให้พิจารณาความรู้ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ สุขภาพ นิสัยและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสำหรับตัวเองและทางด้านอาชีพก็ทราบถึงลักษณะงานอาชีพว่า ทำอะไร ทำอย่างไร และงานนั้นเหมาะสมกับตัวเราเองเพียงไร ตลอดจนสภาพการจ้าง ค่าจ้าง สวัสดิการ คุณสมบัติ ค่าใช้จ่ายมากน้อยเพียงใด เมื่อได้พิจารณาอย่างรอบคอบทั้งโลกของตัวเอง และโลกของงานแล้ว จึงตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมที่สุด อาชีพที่เหมาะสมที่สุดไม่จำเป็นต้องดีที่สุด ย่อมแล้วแต่เหตุผลแวดล้อมประกอบกัน ดังนั้นควรเลือกอาชีพที่ชอบที่สุดไว้ 1 อาชีพ และควรเลือกอาชีพสำรองไว้ 1-2 อาชีพ

1. การเตรียมตัวก่อนสมัครงาน

การสมัครงานเหมือนกับการไปเสนอขายสินค้า จะต้องเริ่มตั้งแต่ก่อนจบการศึกษาในแต่ละปีจะมีผู้จบการศึกษาทั้งระดับปริญญาตรี อาชีวศึกษา ทั้งสายพาณิชยกรรม ช่างอุตสาหกรรมและครู ทั้งปวช. ปวส. ปีละหลายหมื่นคน กระจัดกระจายทั่วประเทศ ซึ่งรวมกันแล้วจะเป็นแสนๆ คน และรวมกับผู้ที่ตกค้างจากปีก่อนๆ ที่ยังไม่ได้งานทำมีอีกมาก

2. เตรียมหลักฐานการสมัครงาน

ผู้สมัครงานจะต้องเตรียมหลักฐานต่างๆ เช่น ใบรับรองผลการศึกษา, ใบสุทธิ รูปถ่าย, บัตรประจำตัวประชาชนพร้อมสำเนา, สำเนาทะเบียนบ้าน, ใบปลด รด., และหลักฐานอื่นๆ (ถ้ามี) หนังสือรับรองการฝึกงานจากผู้ที่เคยจ้างงาน หรือรับรองจากอาจารย์ที่ปรึกษา นอกจากหลักฐานดังกล่าวแล้วผู้สมัครงานควรเตรียมเครื่องเขียน ปากกา ยางลบ ดินสอ ซองจดหมาย หลักฐานการสมัครงานควรเตรียมเอาไว้หลายๆ ชุด เพื่อสมัครหลายๆ แห่ง

3. เตรียมเครื่องแต่งตัว

ผู้สมัครงานควรเตรียมเสื้อผ้า รองเท้าที่สุภาพ เรียบร้อยเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตนเอง ไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง เพียงแต่ดูให้สะอาดตา ตลอดจนทรงผมไม่ควรที่จะรุงรังจนเกินไป

4. เตรียมตัวเตรียมใจ

ผู้สมัครงานนอกจากเตรียมหลักฐาน เตรียมเครื่องแต่งตัวแล้ว จะต้องมีการเตรียมใจ พุด่างๆ ก็คือ เตรียมใจ เตรียมกาย และเตรียมสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นหรือคิดว่าจำเป็นไว้ให้พร้อม เพราะว่าชีวิตที่อยู่ในวัยเรียนกับชีวิตที่อยู่ในวันทำงาน มันแตกต่างกัน มันแตกต่างกัน ถ้ายังอยู่ในวัยเรียน ถ้าเรียนไม่ดีก็สอบตก หรือเรียนซ้ำชั้น สอบใหม่ แก้วตัวใหม่ได้ ถ้าอยู่ในวัยทำงาน ทำผิดพลาด หรือผลงานไม่ดี อาจถูกตำหนิ หรือตักเตือนภาคทัณฑ์ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องปรับตัว ปรับใจ ปรับความรู้สึก พร้อมทั้งจะรับสภาพความเป็นผู้ใหญ่

ก่อนสมัครงานควรรู้จักสิ่งเหล่านี้

1. "การรู้จักตัวเอง" หรือ รู้เรา

ทำไมจึงต้องรู้จักตนเอง ที่ต้องรู้จักตนเองก็เพราะการหางานก็คือการ "ขาย" ตนเองชนิดหนึ่งเป็นการเสนอขายความรู้ ความสามารถของตัวเองให้แก่บริษัทนั่นเอง โดยการรู้จักตนเองนี้ก็ต้องผ่านบันได 9 ขั้น แห่งการเข้าใจตนเองดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 : การค้นหาทักษะ (Skill) จะเห็นว่าทักษะนั้นเป็นรากฐานของการทำงานทุกชนิด ไม่มีงานชนิดไหนเลยที่ไม่ต้องใช้ทักษะ ดังนั้นการค้นหาทักษะในตัวคุณ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรกของการหางาน

ขั้นที่ 2 : เป็นการสำรวจจุดเด่นของตนเอง จุดเด่นของคุณก็มีผล ต่อการหางานมากพอๆ กับทักษะจุดเด่นเป็นลักษณะทางบุคลิกบางอย่างที่เด่นเป็นเฉพาะ เช่น ถ้าคุณจะไปทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ คุณควรมีบุคลิกที่เข้ากับคนง่าย รู้จักจัดการเกี่ยวกับคนหรือถ้าจะไปทำงานเป็นพนักงานบัญชี คุณก็ควรมีบุคลิกที่ละเอียดรอบคอบ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 : สำรวจความสัมฤทธิ์ผลทั่วไป ในขั้นนี้เป็นช่วงสำคัญอีกขั้นหนึ่งของการรู้จักตนเอง ขอให้คุณนึกย้อนไปถึงเหตุการณ์ที่มีความหมายสำหรับคุณในอดีต ซึ่งอาจจัดว่าเป็นความสำเร็จอย่างหนึ่งของชีวิต พยายามนึกให้ได้ว่า ในชีวิตคุณมีความสำเร็จอะไรบ้าง

ขั้นที่ 4 : สำรวจความชอบ/ไม่ชอบ ในขั้นนี้เป็นของการลองกลับไปคิดใหม่อีกครั้งถึงเหตุการณ์สมัยที่ผ่านมา ไม่ว่าจะตอนขณะอยู่โรงเรียน หรือมหาวิทยาลัย เป็นต้น ฯลฯ มีอะไรที่เกิดขึ้นในช่วงเหล่านั้นที่ทำให้คุณไม่ชอบใจบ้าง? และขอให้จำลักษณะบุคลิกของบุคคลที่คุณไม่ชอบนี้ไว้ด้วย คุณจะรู้ว่าบุคคลประเภทใดที่คุณอยู่ด้วยแล้วจะไม่มีความสุข

ขั้นที่ 5 : สำรวจขีดจำกัด ไม่มีมนุษย์คนไหนที่สมบูรณ์แบบพร้อม คุณก็เช่นเดียวกัน เราทุกคนยังเป็นมนุษย์ย่อมมีข้อบกพร่อง การรู้จักตัวเองของคุณ ไม่ควรจะหมายถึงความถึงการรู้จักแต่ส่วนดีของตัวเองเท่านั้นคุณยังต้องรู้จักจุดอ่อน หรือขีดจำกัดของคุณอีกด้วย จึงจะนับว่าเป็นการรู้จักตนเองอย่างแท้จริง

ขั้นที่ 6 : สำรวจค่านิยม ค่านิยมคืออะไร และมีความสำคัญกับการทำงานทำของเราอย่างไร? คุณอาจจะยังไม่ค่อยเข้าใจถึงความสำคัญของค่านิยม ให้คุณลองนึกตัวอย่างง่ายๆ ว่า ถ้าเผชิญคุณเป็นชาวพุทธ ที่ไม่นิยมการฆ่าสัตว์ แต่เผชิญคุณไปได้งานทำในโรงงานฆ่าสัตว์ และคุณจะต้องเป็นผู้ลงมือฆ่าสัตว์เหล่านั้น คุณคิดว่า คุณจะทำงานหน้าที่นั้นด้วยความสบายใจหรือไม่ และจะทำไปได้นานสักแค่ไหน? ดังนั้นค่านิยม จึงหมายถึงสิ่งที่เรายึดถือว่า ดีงาม สมควรปฏิบัติ เช่น ค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์ ความมั่นคง ความปลอดภัย ความเสียสละ เป็นต้น

ขั้นที่ 7 : สำรวจความสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่น สิ่งหนึ่งที่คุณจะต้องเข้าใจก็คือ คุณจะต้องอยู่กับคนไปตลอดชีวิต การเข้าใจความสัมพันธ์ที่มีต่อกันจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการอยู่ร่วมกัน และทำงานด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 8 : สำรวจสิ่งแวดล้อมในการทำงาน คุณเชื่อหรือไม่ว่า สิ่งแวดล้อมในการทำงาน หรือบรรยากาศการทำงานมีผลอย่างยิ่งต่อสภาพจิตใจของคน? การทำงานนั้นมีใช่เป็นเพียงกระบวนการ ที่สักแต่จะให้ได้งานเท่านั้น แต่สิ่งแวดล้อมที่ประกอบการทำงานนั้นเป็นของสำคัญไม่น้อยไปกว่าตัวงานเลย

ขั้นที่ 9 : ความต้องการเกี่ยวกับเงินเดือน คุณคงจะต้องพิจารณาราวๆ ถึงความต้องการว่าคุณมีความต้องการอย่างไรในเรื่องนี้ การเรียกร้องเงินเดือนเท่าใดนั้น คุณควรจะต้องไปทำการค้นคว้าว่าโดยทั่วๆ ไป บุคคลที่จบการศึกษาระดับเดียวกับคุณ หรือผู้ที่ทางบริษัทรับเข้ามาในตำแหน่งที่คล้ายกับที่คุณสมัครนั้น ได้รับเงินเดือนประมาณเท่าใด

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะคุณจะมีหรือไม่มีประสบการณ์ ความต้องการของคุณก็ยังคงเป็นตัวกำหนดการทำงาน และเงินเดือนที่คุณประสงค์อยู่นั่นเอง

2. รู้เขา ควรจะต้องรู้ในสิ่งต่างๆ เหล่านี้ คือ

2.1 ตัวบริษัท

- ดำเนินธุรกิจอะไร เช่น อุตสาหกรรม, บริการ, ค้าขาย ฯลฯ
- ผลผลิตของบริษัท เขาผลิตอะไร เช่น เครื่องไฟฟ้า เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ฯลฯ
- ที่ตั้งของบริษัท กรณีอยู่ไกลมีรถบริการหรือไม่ มีบ้านเช่าใกล้ หรือไม่ ค่าเช่าแพงหรือไม่ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เราสามารถหาดูได้จาก แพนพับ ใบปลิว รายงานประจำปี ฯลฯ

2.2 ตำแหน่งงาน เพื่อให้ผู้สมัครได้ใช้สำรวจตนเองว่ามีคุณสมบัติเบื้องต้น ตรงความต้องการหรือไม่ ถ้าตรงแสดงว่าคุณผ่านการคัดเลือกแล้วเปลาะหนึ่ง โดยควรทราบข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่ง คือ

- หน้าที่เหล่านั้นต้องปฏิบัติอย่างไร ต้องใช้ความสามารถด้านไหน เช่น ต้องการพนักงานขาย ควรมีความ คล่องตัว กริยามารยาทเรียบร้อย รู้ใจผู้ติดต่อ

- ตำแหน่งที่ต้องทำเกี่ยวข้องกับตำแหน่งอะไรบ้าง

2.3 ค่าตอบแทน ซึ่งประกอบด้วย

- เงินเดือนหรือค่าจ้าง
- สวัสดิการต่างๆ

สรุป

การศึกษาเรื่องอาชีพเป็นรากฐานสำคัญในการประกอบอาชีพของแต่ละคน การศึกษาวิชาชีพในระดับประถมศึกษามุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการทำงาน สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามุ่งฝึกให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ ความรู้ ความชำนาญ ที่สามารถจะนำไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้ โดยมีการพัฒนาคุณลักษณะทางอาชีพ คือ การประเมินตนเอง การตั้งเป้าหมายหลักทางอาชีพ การวางแผนและวิธีการ เช่น การศึกษา การฝึกฝน และการประเมินความก้าวหน้าทางอาชีพ ทั้งนี้เราควรปลูกฝังนิสัยรักการทำงานและมีทัศนคติที่ถูกต้องต่ออาชีพทุกอาชีพ

การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ทางอาชีพในวัยผู้ใหญ่ซึ่งโดยทั่วไปคนเราจะมี ความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพ ซึ่งประสบการณ์ทางอาชีพส่วนใหญ่ ได้มาจาก ครอบครัว สถาบันการศึกษา และสังคมสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ขั้นตอนในการเลือก อาชีพนั้น เราต้องเข้าใจตนเอง โดยคำนึงถึงความคาดหวังในอาชีพ เตรียมร่างกายตนเอง ให้พร้อม เตรียมวุฒิการศึกษาหรือฝึกอบรม การรู้จักตนเองนั้นเราต้องสำรวจถึง ความสนใจทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์ ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น บุคลิกภาพ นอกจากนี้ในการวางแผนชีวิตและอาชีพนั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้เป็นคือ

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล
2. แรงจูงใจหรือความต้องการของมนุษย์
3. กลไกการปรับตัวของบุคคล
4. การเป็นบุคคลที่มีชีวิตเป็นปกติสุข
5. การตัดสินใจ
6. มองและวิเคราะห์ชีวิต
7. พัฒนาการชีวิตทางอาชีพ

กิจกรรมเสนอแนะ

1. จงอธิบายถึงหลักการส่งเสริมการเรียนรู้ทางสังคมในการประกอบอาชีพในวัยเด็ก
2. ควรจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพอย่างไรเพื่อส่งเสริมให้เด็กรักการทำงาน
3. จงอธิบายถึงหลักการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ทางอาชีพในวัยผู้ใหญ่

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. 2535. สภาพความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานอาชีพ
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. รายงานการวิจัย. กองวิจัยทางการศึกษากกรม
วิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมสามัญศึกษา. 2533. คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนตัวอย่างการเรียนการสอนเพื่อ
พัฒนาอาชีพ. กรุงเทพฯ: กองพัสดุ และอุปกรณ์การศึกษา กรมสามัญศึกษา.
- กรมส่งเสริมการมีงานทำ. 2540. การเลือกอาชีพ. [Online]. Available
[URL:http://www.rvsd.ac.th/jobs/advice/gist.html](http://www.rvsd.ac.th/jobs/advice/gist.html)
- _____. 2541. แนวการแนะแนวอาชีพ. กรุงเทพฯ: กรมการจัดหางาน กระทรวง
แรงงานและสวัสดิการสังคม.
- ธวัช เบญจาทิกุล. 2546. การพัฒนาอาชีพ. กรุงเทพฯ: เอกสารอัดสำเนา.
- นุชลี อุปภัย. 2546. การแนะแนวเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เรียม ศรีทอง. 2535. ผลขอการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการวางแผน
ชีวิตและอาชีพที่มีต่อทัศนคติในการวางแผนชีวิตและอาชีพ และแรงจูงใจ
ใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์. รายงานการ
วิจัย. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ศรีนวล โกมลวนิช. 2522. เลือกทางศึกษาก็คือเลือกอาชีพ. ใน เอกสารแนะแนว
การศึกษาต่อวิชาชีพ ปีการศึกษา 2522, หน้า 43. กรุงเทพฯ: กรมอาชีวศึกษา.
- สุทิน เชื้อโชติ และคณะ. 2533. องค์ประกอบที่ส่งผลต่อภาวะทางอาชีพของนักเรียน
มัธยมศึกษา เขตการศึกษา 11. วารสารการวิจัยทางการศึกษา. 20, 4(ก.ย.):
84-85.
- สำนักงานการประถมศึกษา เขต 1. 2538. การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนการ
สอนวิชาอาชีพในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 1. รายงานการวิจัย. นครปฐม: เอกสารอัด
สำเนา.